

Årsrapport 2021 for Statsforvalterens tilsyn med barneverninstitusjoner, omsorgssentre og sentre for foreldre og barn i Oslo og Viken

Bakgrunn

Statsforvalteren skal etter lov om barneverntjenester (barnevernloven, bvl.) § 2-3 b tredje ledd føre tilsyn med institusjoner og sentre for foreldre og barn etter kapittel 5 i barnevernloven og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5A. Statsforvalterens rett og plikt til å føre tilsyn fremgår nærmere av bvl. §§ 5-7 og 5-7A. Vi skal også føre tilsyn med lovligheten av Bufetats tjenester og tiltak. Dette følger av bvl. § 2-3 b fjerde ledd.

Ifølge forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner skal statsforvalteren ved utgangen av året utarbeide en årsrapport om tilsynsvirksomheten, jf. § 14. Tilsvarende gjelder for tilsynet med sentre for foreldre og barn, jf. forskrift for sentre for foreldre og barn § 28.

Denne rapporten gir en oppsummering av tilsynsvirksomheten i 2021.

Tilsynet med barneverninstitusjonene

Statsforvalteren har i løpet av 2021 ført tilsyn med i alt 159 barneverninstitusjoner/enheter. Disse har vært drevet av 25 ulike eiere.

Barneverninstitusjoner underlagt tilsyn, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner §§ 7, 8 og 9

Barnevern-institusjoner	Ant. enheter	Eier	Lovpålagte besøk, jf. § 8[1]	Utførte besøk, jf. § 8	Herav uanmeldt, jf. § 8	Sum tilbudt samtaler	Sum samtaler med barn	Sum barn plassert på tilsynstidspunktet
Aberia	18	Privat	33	26	9	55	17	55
Adamstuen	1	Oslo kommune	4	4	2	5	1	8
Akershus ungdoms- og familiesenter	5	Bufetat Øst	12	10	7	24	10	26
Bakkehaugen ungdomshjem	1	Oslo kommune	2	2	1	7	3	7
Barnevernets akutthinstitusjon for ungdom	1	Oslo kommune	4	2	0	8	4	8
Bernhard L. Mathisen ungdomshjem	1	Oslo kommune	2	1	1	2	0	4
Borger With Gate ungdomshjem	1	Oslo kommune	2	2	1	13	6	13
Brusetkollen	5	Ideell	10	8	2	22	4	29
Eir barnevern AS	1	Privat	4	3	3	7	2	7
Elvebredden kompetansesenter	2	Privat	6	4	2	7	0	8
EMPWR-YNG	1	Privat	0	0	0	0	0	0
Fjellstø omsorg	1	Privat	2	1	0	5	1	5
Frelsesarmeen	11	Ideell	22	21	12	68	23	76
Fremja	1	Privat	1	0	0	0	0	0

Frydenberg ungdomshjem	1	Oslo kommune	2	2	1	9	3	9
Geithus	1	Bufetat Sør	4	4	2	5	0	6
Gemini	1	Bufetat Sør	2	2	1	6	4	6
Grepperød barnevernsenter	6	Oslo kommune	12	7	5	13	5	23
Heggeli barnehjem	3	Ideell	6	6	2	17	6	17
Humana barnevern øst	3	Privat	8	8	4	12	7	12
Ideell omsorg	1	Privat	4	3	1	4	2	4
Ilaug	1	Bufetat Sør	4	3	1	6	1	6
Incita ung recovery	3	Privat	0	0	0	0	0	0
Jong ungdomshjem	1	Bufetat Øst	4	3	1	9	3	9
Kantum	1	Bufetat Sør	2	2	1	5	2	7
Lierfoss	5	Bufetat Øst	9	7	2	14	1	14
Milepælen ungdomshjem	3	Privat	4	4	2	17	3	17
Næromsorg AS	2	Privat	2	2	2	2	2	2
Olivia Solhaugen	9	Privat	25	22	13	32	8	32
Omsorgspartner Ung	2	Privat	3	2	1	2	1	3
Orion	1	Bufetat Sør	2	2	1	6	2	6
Sarpsborg ungdoms- og familiesenter	2	Bufetat Øst	8	4	3	6	4	6
Små enheter	3	Privat	8	6	4	5	3	6
Stendi	33	Privat	70	55	29	99	34	104
Stiftelsen Bunes	1	Privat	2	2	1	11	7	11
Stiftelsen Fossumkollektivet	4	Privat	16	9	3	30	12	30
Stovner ungdomsinstitusjon	1	Oslo kommune	0	0	0	0	0	0
Styve gard	2	Ideell	1	1	0	0	0	1
Sundstedtråkka	1	Bufetat Sør	4	3	1	12	3	18
Tangen barneinstitusjon	1	Oslo kommune	2	2	1	8	3	8
TFCO Drammen	1	Bufetat Sør	4	2	0	4	2	4

TFCO Lillestrøm	1	Bufetat Øst	4	3	0	6	5	6
TFCO Sandvika	1	Bufetat Øst	4	4	0	5	5	5
Uniped TFCO	1	Privat	4	2	1	4	1	4
Uniped	2	Privat	4	2	0	2	2	2
Vestre Kjenner	1	Bufetat Sør	2	2	1	5	1	5
Villa Krogh akutt- og utredningsinstitusjon	1	Oslo kommune	2	2	1	3	3	4
Østfold ungdoms- og familiesenter	6	Bufetat Øst	8	8	4	28	1	28
Ås ungdomssenter	3	Bufetat Øst	8	6	2	15	5	15
Sum	159	25	348	276	131	625	212	676

Det er i 2021 gjennomført 276 tilsyn med barneverninstitusjoner iht. bvl. § 5-7, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner §§ 8 og 9. Dette tilsvarer en dekning på ca. 80%. 131 av tilsynene er utført uanmeldt. Flere av tilsynene ble varslet i forkant, slik at det av hensyn til smittevern (koronapandemien) kunne tilrettelegges for digitale tilsyn.

Statsforvalteren konkluderte med lovbrudd i 36 av tilsynene. Lovbruddene har i all hovedsak omhandlet:

- lovpålagte dokumenter – plasseringsvedtak, mål og plan for oppholdet
- kompetanse i rettighetsforskriften
- forebygging av tvang, bruk av tvang, herunder føring og innsending av tvangsprotokoller
- institusjonene ivaretar ikke beboernes krav på vern og beskyttelse
- plasseringer utenfor målgruppen institusjonen har vært godkjent for
- bemanning og kompetanse
- ugyldige og manglende politiattester
- forsvarlige tjenester

Lovbruddene ble i mange av tilfellene knyttet opp til manglende styring og kontroll, jf. internkontrollforskriften.

Følgende har vært tema i tilsynene for 2021:

- beboernes syn på oppholdet
- institusjonens håndtering av koronapandemien og smittevernåtgårdene
- mål og plan for oppholdet
- bemanning og de ansattes kompetanse
- politiattester
- utfordringer med beboere som ruser seg, også på omsorgsinstitusjoner
- institusjonens oppfølging av beboernes fysiske og psykiske helse, herunder medisinhandtering
- institusjonens oppfølging av beboernes skole- og dagtilbud
- forebygging av og bruk av tvang
- ettervern
- samarbeid med barneverntjenestene
- institusjonenes praksis for internkontroll

Samtaler med barna

Statsforvalteren i Oslo og Viken legger stor vekt på å tilby samtaler til barna som bor på institusjonene. Så langt som mulig forsøker vi å gi alle barna tilbud om å snakke med oss. Deres syn på oppholdet og den oppfølging som gis fra institusjonen, samt oppfølging fra barneverntjenestene er viktig informasjon for oss. Samtalene er også en viktig kilde i vår risiko- og sårbarhetsvurdering, og gir oss verdifull informasjon når vi skal velge temaer for tilsynene.

I 2021 har vi satt i gang et prosjekt for å få snakket med flere av barna som bor på barneverninstitusjonene. I dette prosjektet utarbeider vi nytt informasjonsmaterieill, og vi planlegger tiltak som bidrar til at vi skal være mer tilgjengelig for barna på tidspunkt som passer for dem. Vi er i dette arbeidet også opptatt av på hvilken måte vi kan bidra til at institusjonene gir barna god informasjon om oss, både ved innflytting og underveis i oppholdet. Noen av tiltakene er satt i verk, og andre skal vi jobbe videre med.

På tilsynene som er varslet får barna informasjon om tilsynsmyndighetens rolle og ansvar i et eget brev. Barna får tilbud om samtale på hvert tilsyn, både når vi varsler og når vi kommer uanmeldt. Dersom barna ikke er til stede, kan vi kontakte institusjonen i etterkant for å spørre om barna ønsker å snakke med oss. Vi legger også igjen kontaktinformasjon og ber de ansatte oppfordre barna til å ta kontakt med oss.

I 2021 har vi ved flere anledninger snakket med barna digitalt, både under tilsynet og til andre tidspunkt som passer for dem. Samtalene gjennomføres i all hovedsak uten ansatte til stede, med mindre barna ønsker å ha med seg noen. Barna får tilbakemelding enten fra oss, eller fra institusjonen på hva og på hvilken måte det de har sagt eventuelt skal følges opp videre.

I 2021 bodde det på tilsynstidspunktene totalt 676 barn på institusjonene i Oslo og Viken. 625 barn fikk et reelt tilbud om samtale, noe som tilsvarer en andel på 92 %. De som ikke fikk et reelt tilbud, kan for eksempel ha vært på rømmen, innlagt på sykehus eller de kan delvis ha flyttet hjem, men fortsatt være registrert som beboere på institusjonene.

Statsforvalteren gjennomførte samtaler med 212 barn. Hvis barna ikke er til stede når tilsynet gjennomføres, men ønsker å snakke med oss, finner vi alltid en måte å løse dette på. Samtlige barn skal ved innflytting bli informert av institusjonen om vår rolle som tilsynsmyndighet, og hvordan de kan komme i kontakt med oss. I tillegg skal barna få informasjon om sin rett til å klage. Vi jobber stadig med å sikre og forsikre oss om at institusjonene informerer barna og ungdommene om oss.

Som nevnt over vil arbeidet med å øke andelen samtaler med barna ha høy prioritet, også i tiden fremover.

Koronapandemien

Også i 2021 har samfunnet vært preget av at myndighetene har iverksatte tiltak som har fått konsekvenser for barna på barneverninstitusjonene, og våre tilsyn. Vi videreførte på mange områder arbeidet fra 2020, hvor vi sendte ut informasjon til alle institusjonene om at vi var tilgjengelige, og minnet om vår kontaktinformasjon og ba om at dette skulle viderefremmes til barna. Vi opprettet en egen vakttelefon som barna kan nå oss på. Vi kartla hvilke digitale plattformer institusjonene hadde tilgjengelig for å være i kontakt med oss. I periodene samfunnet har vært stengt ned, og det har vært omfattende smitteverntiltak har vi i 2021, som i 2020, gjennomført mange tilsyn digitalt. Vi har fortløpende foretatt vurderinger før hvert tilsyn om smittevernradene kunne ivaretas ved stedlige tilsyn. Når smittevernradene har vært mulig å følge har vi gjennomført stedlige tilsyn. Flere av tilsynene som opprinnelig skulle vært utført som uanmeldte, ble varslet kort tid i forkant for at det skulle kunne tilrettelegges for digital gjennomføring eller om det kunne gjennomføres stedlige tilsyn.

Statsforvalterens ansatte har, som alle andre, vært berørt av smitteverntiltakene, både når det gjelder karantenereglene, bruk av hjemmekontor og hjemmeskole.

Vi har et inntrykk av at barna på barneverninstitusjonene i all hovedsak har blitt godt ivaretatt under koronapandemien. I samtaler med barna og i vår klagesaksbehandling har barna i hovedsak tatt opp temaer som ikke er koronarelaterte, men temaer de ellers er opptatt av. Når barna har vært berørt av pandemien, har institusjonene så langt vi er kjent med, håndtert dette på en god måte.

Bruk av tvang

Institusjonene oversender tvangsprotokoller/vedtak til oss. Vi gjennomgår fortløpende alle tvangsprotokollene og vedtak om bruk av tvang ved institusjonene. Dersom det er spesielle forhold ved protokollene/vedtakene, blir dette tatt opp med institusjonene. Statsforvalteren registrerer samtlige tvangsprotokoller og holder oversikt over den samlede tvangsbruken på den enkelte institusjon, og overfor den enkelte beboer. Oversikten benyttes som en del av grunnlaget for vår risiko- og sårbarhetsvurdering.

Det fremgår av protokollene/vedtakene om beboeren ønsker å klage eller ikke. Vi innhenter ytterligere informasjon om nødvendig. Dette skjer enten ved at vi ringer barnet og/eller institusjonen, eventuelt at vi snakker med barnet på tilsyn.

I 2021 har vi mottatt til sammen 2703 protokoller og vedtak om bruk av tvang fra barneverninstitusjonene i Oslo og Viken. Disse omhandlet til sammen 2730 ulike forhold. I 2021 var bruk av tvang i akutte faresituasjoner, jf. rettighetsforskriften § 14, og begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor institusjonen, jf. § 22, de mest benyttede tvangsvedtakene. Det er en økning i bruk av tvang i akutte faresituasjoner siden i fjor på 133 vedtak, og en nedgang på ca. 30 vedtak ved begrensninger i bevegelsesfriheten. Vi har ikke grunnlag for å konkludere med at en økning av tvang i akutt faresituasjon har en sammenheng med koronapandemien.

Begrensning i bruk av elektroniske kommunikasjonsmidler, jf. § 24, hadde en økning på ca. 60 protokoller fra 2020. For øvrig er tallene noenlunde som for i fjor.

Statsforvalteren i Oslo og Viken behandlet 102 klagesaker på bruk av tvang i 2021. Vi vurderte 118 forhold i disse sakene. Klager fikk medhold eller delvis medhold i 20 saker, som til sammen omhandlet 28 forhold.

For øvrig har vi behandlet 57 tilsynssaker knyttet til beboere på barneverninstitusjoner. Flere av disse har omhandlet alvorlige forhold.

Følgende registreringer er gjort av tvangstiltak/begrensninger, jf. rettighetsforskriften:

Tvang og begrensninger	Antall registrert i 2021
§ 14 Tvang i akutte faresituasjoner	582
§ 15 Kroppsvisitasjon	311
§ 16 Ransaking av rom og eiendeler	313
§ 17 Beslaglegging, tilintetgjøring eller overlevering til politiet	145
§ 18 Beboernes korrespondanse	1
§ 19 Rusmiddeltesting	107
§ 20 Tilbakeføring ved rømming, mot beboers vilje	54
§ 22 Begrensninger i adgangen til å bevege seg innenfor og utenfor	405
§ 23 Besøk i institusjonen	12
§ 24 Elektroniske kommunikasjonsmidler	177
§ 25 Rusmiddeltesting	623
Andre tvangsprotokolleringer	0
Totalt antall registreringer	2730

Antall registreringer av type tvang/begrensninger og antall klager fordelt på type institusjon:

Privat (Ideell): 621

§14	§15	§16	§17	§18	§19	§20	§22	§23	§24	§25	Klager
174	3	89	24	0	69	9	22	2	37	192	27

Statlig (Bufetat Sør): 211

§14	§15	§16	§17	§18	§19	§20	§22	§23	§24	§25	Klager
65	11	14	14	0	2	10	40	1	19	35	10

Statlig (Bufetat Øst): 892

§14	§15	§16	§17	§18	§19	§20	§22	§23	§24	§25	Klager
98	166	80	40	0	0	16	112	4	37	339	23

Privat (kommersiell): 747

§14	§15	§16	§17	§18	§19	§20	§22	§23	§24	§25	Klager
187	81	103	51	1	35	13	160	1	60	55	10

Kommunal (Oslo): 259

§14	§15	§16	§17	§18	§19	§20	§22	§23	§24	§25	Klager
58	50	27	16	0	1	6	71	4	24	2	32

ve

Tilsyn med omsorgssentre for enslige mindreårige asylsøkere

I Oslo og Viken var det 4 omsorgssenter som hadde barn boende i 2021.

Omsorgssentre underlagt tilsyn, jf. forskrift om tilsyn med barneverninstitusjoner §§ 7, 8 og 9

Omsorgssentre for enslige mindreårige	Ant. enheter	Eier	Lovpålagte besøk, jf. § 8	Utførte besøk, jf. § 8	Herav uanmeldt, jf. § 8	Sum samtaler med barn	Sum barn plassert på tilsynstidspunktene
Ringerike omsorgssenter	5	Bufetat	6	4	1	16	17
Ørneveien	1	Stendi	2	1	0	4	4
Stuaveien	1	Aberia	1	0	0	0	0
Tomteveien omsorgssenter	1	Uniped	1	1	0	4	4
Sum	8	4	10	6	1	24	25

I en periode høsten 2021 kom det mange barn til omsorgssentrene, og avdelinger som hadde stått tomme ble raskt tatt i bruk. Det ble gjennomført 6 tilsyn på omsorgssentrene, og ved flere av avdelingene bodde det barn i korte perioder.

Det ble konkludert med lovbrudd i 3 av tilsynene. Lovbruddene omhandlet at kartleggingsrapportene ikke ble sendt inn til Bufetat innen den lovpålagte fristen.

Omsorgssentrene legger godt til rette for barna skal få snakke med oss. Det blir bestilt tolker, noe som er avgjørende for at disse samtalerne blir gode for barna.

Tilsynet med sentre for foreldre og barn

Det har i 2021 blitt gjennomført tre tilsyn som systemrevisjon med tema medvirkning, ett digitalt og to stedlig. Det er ikke konkludert med lovbrudd ved noen av senterne. Senterne har opprettholdt tilnærmet normal drift gjennom pandemien, dog med noe lavere belegg på grunn av færre søknader.

Sentre for foreldre og barn	Ant. enhet	Eier	Gjennomført tilsyn, jf. § 25 annet ledd
Aline og Frydenberg barnevernsenter, familieavdelingen	1	Oslo kommune	0
Gullhella barne- og familiesenter	1	Bufetat	1
Familiehuset Nanna-Marie	1	Privat	1
Sebbelow stiftelse, foreldre og barn senter	1	Privat	1
Borg barne- og familiesenter, avdeling Moringen	1	Bufetat	0
Buskerud barne- og familiesenter, avdeling Børresen	1	Bufetat	0

Bufetat sin bistandsplikt

Statsforvalteren i Oslo og Viken ble i 2020 anmodet av Bufetat om å vurdere om de hadde bistandsplikt i flere saker som omhandlet plassering i barneverninstitusjon. I 2021 har vi behandlet ti saker. Tema i disse sakene har i stor grad vært uenighet om valg av institusjon, ettervern, uenighet om utskrivning og flytting fra institusjon og uenighet om dette var barnevern eller psykiatri. I seks av sakene konkluderte vi enten med at Bufetat hadde bistandsplikt, eller at Bufetat hadde brutt bistandsplikten.

I tillegg har vi behandlet seks saker som omhandler fosterhjems plassering. I fem av sakene ble det konkludert med brudd på bistandsplikten, i all hovedsak fordi det tok for lang tid å finne et egnet fosterhjem.

Statsforvalterens vurdering av situasjonen i barneverninstitusjonene

Året 2021 har som året før vært preget av koronapandemien. Det har vært varierende om det har vært tvingende nødvendig for oss å gjennomføre tilsyn digitalt eller stedlig, og vi har fulgt nasjonale smittevernregler og anbefalinger. Vi har gode erfaringer med digitale tilsyn, og ser at dette er en metode som kan være et supplement også når pandemien er over. Metoden gjør at vi kan være effektive og fleksible, særlig med tanke på å få snakket med barna som bor på institusjonene. Vi er imidlertid oppmerksomme på at ved å ikke være fysisk til stede kan vi miste en dimensjon, for eksempel observasjon av samspill mellom beboere og ansatte.

Vi har fortsatt arbeidet med å utvikle kvaliteten på tilsynene, spesielt for å få et mer målrettet og spisset tilsyn basert på risikovurderinger. Statens Helsetilsyn påbegynte for flere år siden et arbeid med å utvikle et verktøy for risiko- og sårbarhetsanalyse på barneverninstitusjonene. Statsforvalteren i Oslo og Viken har vært med i utviklingsarbeidet. Det viste seg at dette verktøyet ikke ville dekke våre behov for overvåking og systematisk risikovurdering av barneverninstitusjonene. Vi har under hele perioden parallelt brukt vårt egenutviklede ROS-system.

I 2021 har vi gjennomført ca. 80 % av det forskriftsfestede kravet til antall tilsyn. Dette er en markant økning fra 2020, og kan ha en sammenheng med at vår ressursituasjon er bedre. Samtidig er digitale tilsyn tidsbesparende. Vi opplever at de barna som ønsker å snakke med oss får det, også når vi gjennomfører tilsynene digitalt.

Vi har i 2021 startet opp et prosjekt som skal definere hensiktsmessige tiltak slik at andelen barn vi snakker med på tilsyn skal bli høyere. Dette vil være et arbeid som prioriteres fremover.

Mange av institusjonene har etter vår erfaring gode systemer som ivaretar barnas rettssikkerhet når det gjelder bruk av tvang, lovpålagte dokumenter og at barna får den omsorg og behandling som ligger til grunn for plasseringen. En forutsetning for å kunne gi gode tjenester er at det er samsvar mellom teori og praksis. Vi har derfor sett nødvendigheten av å ha fokus på systematisk styring og internkontroll.

Vi har også i 2021 behandlet flere tilsynssaker på bakgrunn av alvorlige hendelser. Flere av sakene har omhandlet barn og unge med svært utfordrende problematikk. En stor andel av beboerne på barneverninstitusjonene har psykiske helseutfordringer. Vi har tidligere gitt tilbakemelding om våre bekymringer som gjelder helsetilbudet til disse barna. Denne bekymringen er i 2021 som foregående år, forsterket med utgangspunkt i de sakene vi har blitt kjent med.

Flere beboere har i perioder hatt døgnbehandling i psykiatrisk institusjon eller blitt akutt innlagt, samtidig som de har beholdt plassen i barneverninstitusjonen. Det er en pågående og stor oppgave å sikre at barn og unge på barneverninstitusjoner får nødvendig oppfølging og hjelp for sin psykiske helse.

Flere beboere har omfattende rusproblematikk, og etter vår erfaring kan denne problematikken overskygge de andre utfordringene ungdommen har. Vi ser viktigheten av at institusjonene jobber systematisk og målrettet med dette, og at de har nødvendig kompetanse på rusfeltet.

Avslutningsvis vil Statsforvalteren berømme både barn og unge, ansatte og ledelse for håndteringen av koronapandemien i 2021. Vi ser at det har vært nok et strevsomt år for mange. Imidlertid er vårt inntrykk at det har vært god håndtering av pandemien, og at barna og ungdommene får god informasjon og blir i all hovedsak ivaretatt av omsorgsfulle voksne.